

ÅPEN TRUSSELVURDERING 2014

P S T

POLITIETS
SIKKERHETS-
TJENESTE

POLITIETS SIKKERHETSTJENESTE

Politiets sikkerhetstjenestes (PST) årlige trusselvurdering er en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs hovedansvarsområder. Vurderingen retter fokus mot forhold som kan påvirke norsk sikkerhet og skade nasjonale interesser i 2014.

Vurderingens tidshorisont er derfor ett år frem i tid. I løpet av et år kan imidlertid uforutsette hendelser endre vurderingsgrunnlaget, og slike hendelser kan få stor betydning for trusselsituasjonen.

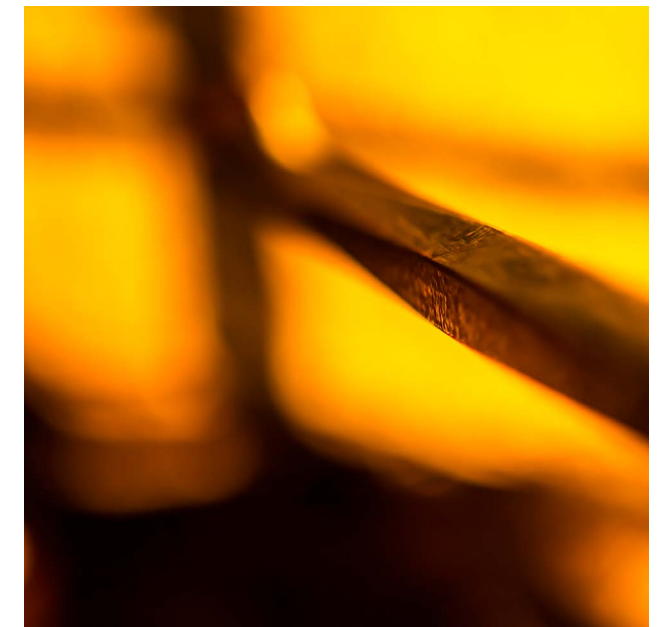
INNLEDNING

PST vil også det kommende året stå overfor et sammensatt og komplekst trusselbilde. Politisk motivert vold i form av ekstrem islamisme vil representere en alvorlig utfordring. Arbeidet med å forhindre at personer med tilknytning til Norge involveres i terroraksjoner, vil være den viktigste oppgaven til tjenesten det kommende året. Fremveksten av et aktivt ekstremt islamistisk miljø vil bidra til økt polarisering mellom ulike grupper i Norge, og kan etter hvert bli en av de viktigste årsakene til en mer alvorlig trussel fra høyreekstreme grupper her i landet. Videre vil Norge også det kommende året utsettes for etterretningsvirksomhet, som kan være svært skadelig for norske økonomiske, politiske og sikkerhetsmessige interesser.

Den årlige trusselvurderingen er en vurdering av forventet utvikling innenfor PSTs ansvarsområder det kommende året. Det er alltid usikkerhet knyttet til slike vurderinger. For å redusere noe av usikkerheten, retter vi fokuset mot de overordnede trekkene i trusselbildet. Enkelthendelser og andre uforutsigbare forhold vil imidlertid kunne påvirke utviklingstrekkene på en slik måte at trusselbildet på enkelte områder vil fremstå som noe annerledes enn det som beskrives i vurderingen.

Målgruppen for trusselvurderingen er norsk offentlighet som ønsker åpen informasjon om

forventede utviklingstrekk i trusselbildet. Vurderingen er i tillegg ment for de virksomheter som har behov for en oppdatert trusselvurdering som en del av sin langsiktige risikohåndtering. Trusselvurderingens nytteverdi avhenger derfor av brukerens kunnskap om risikohåndtering og evne til å redusere egen sårbarhet.

OPPSUMMERING - VURDERINGER

- Terrortrusselen mot Norge anses som skjerpet. Den største trusselen kommer fra et multietnisk ekstremt islamistisk miljø på Østlandet. Et lite antall personer har stor betydning for aktiviteten i, og trusselen fra, dette miljøet.
- I løpet av det siste året har flere ekstreme islamister fra Norge, gjennom deltakelse i kamp og trening med militante grupper i utlandet, fått økt kapasitet til å gjennomføre terrorhandlinger. Enkelte av de som returnerer fra slike opphold, vil i 2014 representere en potensiell trussel mot norske interesser.
- De organiserte ekstreme miljøene på høyre- og venstrefløyen i Norge fremstår først og fremst som et ordensproblem. Enkeltpersoner med vekslende voldsintensjon og varierende tilknytning til høyreekstreme miljøer, vil fortsatt være den største utfordringen.
- Det er økt risiko for at enkeltpersoner tilknyttet høyreekstreme miljøer vil utføre provoserende og truende handlinger rettet mot muslimer. Konfronterende og voldelige aksjoner fra venstre-ekstremister vil i hovedsak være rettet mot ytterliggående og ekstreme høyreorienterte personer og miljøer.
- Ekstreme miljøer, uavhengig av ideologisk forankring, tiltrekker seg ofte ustabile enkeltpersoner. Slike personer er vanskelige å avdekke, men kan likevel utgjøre en vesentlig del av trusselbildet i Norge.
- Myndighetspersoner vil fortsatt være symbolmål for ideologiske og politiske meningsmotstandere med vilje til å bruke vold. Trusler som fremsettes mot våre myndighetspersoner representerer sjelden en vilje til å utføre en voldelig handling. Trusler og andre truende ytringer kan imidlertid føre til at myndighetspersoner begrenser sine politiske ytringer.
- De siste årenes avsløringer av avlytting og datanettverksbaserte etterretningsoperasjoner demonstrerer hvor omfattende etterretningsvirksomheten mellom stater er. Mulighetene for slike etterretningsoperasjoner vil trolig fortsette å øke. Virksomheten til etterretningsoffiserer og insidere vil imidlertid fortsatt utgjøre en vesentlig del av etterretningstrusselen.
- PST er særlig bekymret over fremmede staters etterretningstjenesters arbeid med å rekruttere studenter og personer på et tidlig stadium av deres karriere. På sikt vil slike personer kunne utføre oppgaver på vegne av disse tjenestene.
- Norske bedrifter, utdanningsinstitusjoner og forskningsmiljøer vil i 2014 fortsatt være mål for anskaffelser av varer, tjenester og teknologi som kan benyttes til fremstilling av masseødeleggelsesvåpen. Aktører med tilknytning til Iran vil videreføre en aktiv anskaffelsesvirksomhet til utvikling av masseødeleggelsesvåpen, trolig med særskilt oppmerksomhet rettet mot norske utdanningsinstitusjoner og norsk petroleumssektor.

POLITISK MOTIVERT VOLD: EKSTREM ISLAMISME

Terrortrusselen i Norge vurderes som skjerpet. Ekstrem¹ islamisme utgjør fortsatt den mest alvorlige terrortrusselen i Norge. Trusselen er i første rekke relatert til personer som har tilknytning til et multietnisk ekstremt miljø på Østlandet. Dette miljøet består hovedsakelig av unge menn oppvokst her i landet. De fleste og mest sentrale aktørene holder til i Oslofjordområdet. Det er ingen tydelig organisering av miljøet, men flere sentrale personer påvirker aktiviteten i miljøet. Viktige aktiviteter i miljøet er radikalisering, rekruttering og reisevirksomhet til krigs- og konfliktområder. I tillegg ser vi en utstrakt pengeinnsamling som sannsynligvis går til ekstreme aktører i slike områder.

Aktiviteten i de mer etnisk homogene ekstreme miljøene i Norge er i første rekke støttevirksomhet, i form av pengeoverføringer og materiell støtte, til militante grupper i Midtøsten, Nord-Afrika, Somalia, Afghanistan, Pakistan og Nord-Kaukasus. Yngre personer ser ut til å søke mot Østlandsmiljøet, fremfor de mer etnisk homogene miljøene. Den direkte trusselen disse miljøene representerer mot Norge vurderes som lavere enn trusselen fra Østlandsmiljøet.

Radikalisering

Selv om antall ekstremister i Norge er lavt, identifiserer vi fortsatt nye personer som ser ut til å være i en radikaliseringsprosess.² Østlandsmiljøet ser ut til å tiltrekke seg de fleste. Radikalisering vil være et vesentlig element i terrortrusselbildet også i 2014. Det er slik vi ser det en særlig utfordring at de som regel er kommet langt i radikaliseringsprosessen når de identifiseres av oss.

Sentrale personer i miljøet bruker en al-Qaida-inspirert retorikk, som settes i en norsk kontekst for å radikalisere og rekruttere flere til miljøet. Vi ser også at Norge, norske interesser og symboler er en del av fiendebildet for flere. Norske aktører ansvarliggjøres for muslimers lidelser. Blant annet har Norges militære engasjement i muslimske land og karikaturesaken vært viktige radikaliseringsfaktorer for en del av dem som i dag er i miljøet.

Noen av lederskikkelsene i Østlandsmiljøet har utenlandske mentorer, som sympatiserer med al-Qaida. Disse mentorene har spilt en viktig rolle i radikaleringen av flere unge islamister i Europa, som senere har begått terrorhandlinger. I tillegg øker et opphold hos militante grupper i konflikt-

områder risikoen for at radikaliseringsprosessen formes av al-Qaida-inspirerte ideologer. Dette gjelder særlig opphold i land som Syria, Somalia, Jemen, Afghanistan, Pakistan og Irak, i tillegg til Nord-Kaukasus.

Internett utgjør det viktigste verktøyet i radikaliseringsøyemed. Ideologien og propagandaen som formidles på norske og utenlandske jihadistiske nettsider, appellerer til de norskbaserte miljøene. Sosiale medier bidrar til at mange opplever et fellesskap med andre likesinnede, der de tar del i og utveksler inntrykk som forsterker deres ekstreme verdensbilde. Internett gjør også at man kan være aktivt deltagende i ekstrem islamistisk virksomhet, uavhengig av hvor i landet man bor. I tillegg er Internett en arena hvor det kan være enklere for kvinner å delta aktivt. Dette kan være en av årsakene til at vi nå ser at flere kvinner deltar mer aktivt i miljøet. Mens engasjementet i miljøet tidligere var mer preget av debatt, aggressive og til dels truende ytringer i det offentlige rom, foregår slik aktivitet nå mer i lukkede fora.

Radikalisering gjennom nære relasjoner, som venner, familien og andre tillitspersoner, er en annen forventet radikaliseringsmåte i 2014. Særlig er unge mottakelig for radikalisering i nære relasjoner. Vi har flere eksempler på familier i Norge der personer fra flere generasjoner støtter eller sympatiserer med ekstrem islamistisk ideologi. Slike tilfeller vil gi store utfordringer i det forebyggende og deradikaliserende arbeidet.

Trening og kamphandlinger med militante grupper

Norske ekstreme islamisters opphold hos militante islamistiske grupper i krigs- og konfliktområder skjerper terrortrusselen mot Norge og norske interesser. Personer som har fått trening eller har deltatt i kamphandlinger sammen med slike militante grupper, har vært involvert i flere av de gjennomførte og avvergede terroraksjonene i Europa de siste ti årene.

Aldri før har så mange personer reist ut fra Norge for å kjempe med militante islamistiske grupper i ulike konfliktområder. Så langt vi kjenner til, har 40-50 personer med tilknytning til Østlandsmiljøet reist til Syria. Flere av dem er tilknyttet militante grupper. Noen befinner seg fortsatt i Syria, enkelte har vært der i over et år. De fleste som har reist, er unge menn uten tilknytning til Syria. Vi har også sett at enkelte konvertitter, kvinner og mindreårige har reist til regionen.

Kampen mot regimet i Syria appellerer til mange ekstreme islamister i Norge, og vi forventer at flere vil forsøke å reise for å kjempe sammen med militante grupper i 2014. Siden mange allerede har erfaring med å reise til Syria, vil de kunne bidra som tilretteleggere både med reisen dit, men også med å formidle kontakt med militante grupper i landet. Slik tilretteleggelse kan utføres både av personer som er i Norge, eller av personer som oppholder seg i utlandet.

1. Begrepet ekstrem refererer til holdning til bruk av vold. En ekstrem person eller gruppe aksepterer bruk av vold for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål. Ekstremisme henspiller kun på virkemidler og ikke hva som er målet.

2. Radikalisering defineres som en prosess, der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål.

Samtidig er det personer med tilknytning til ekstreme miljøer i Norge som oppholder seg i andre konfliktområder enn Syria, der de har sluttet seg til militante grupper. Enkelte av disse personene oppholder seg hos grupper som er knyttet til eller inspirert av al-Qaida. Slike opphold hos militante grupper i konfliktområder innebærer en betydelig risiko for at norske ekstremister kan bli involvert i terroraksjoner utenfor Norge. En norsk statsborger var sannsynligvis involvert i terroraksjonen mot Westgate i Nairobi i 2013.

Enkelte av de som returnerer fra opphold hos militante grupper i konfliktområder, vil i 2014 representere en potensiell trussel mot norske interesser. For det første vil flere personer som oppholder seg her i landet få styrket evne til å gjennomføre volds- og terrorangrep. Flere av de som reiser ut får opplæring i bruk av våpen og eksplosiver, en kunnskap de senere kan anvende til å gjennomføre angrep mot Norge. Enkelte av de som har reist, har tidligere uttrykt ønske om å ramme mål i Norge. Videre kan mange gjennom erfaring fra krigshandlinger ha fått en lavere terskel for å utføre volds- og drapshandlinger. I tillegg vil psykiske senskader, som følge av vold og krigshandlinger, høyne risikoen for at enkelte kan bli involvert i voldshandlinger når de kommer tilbake.

For det andre vil globalt orienterte terrororganisasjoner søke å rekruttere europeiske ekstreme islamister i krigs- og konfliktområder til å gjennomføre terroraksjoner i Europa. Dette

har lenge vært en strategi for al-Qaida, og Syria anses nå å være en av de fremste arenaene for slik rekruttering. De fleste som drar fra Norge for å kjempe med militante islamister i Syria, har sannsynligvis ikke ønske om å aksjonere i Europa. Enkelte av de som reiser kan likevel la seg overbevise i møte med ekstreme personer og grupper i konfliktområdene til å bli involvert i terrorangrep mot Norge eller andre vestlige interesser.

For det tredje vil ekstremister med erfaring fra konfliktområder ved retur til Norge få økt status i miljøene her hjemme. Enkelte vil sannsynligvis utnytte dette til å rekruttere og radikalisere nye personer. Slike personer med en operativ orientering vil også kunne dra sympatisører her hjemme i en mer operativ retning.

Mål og metoder

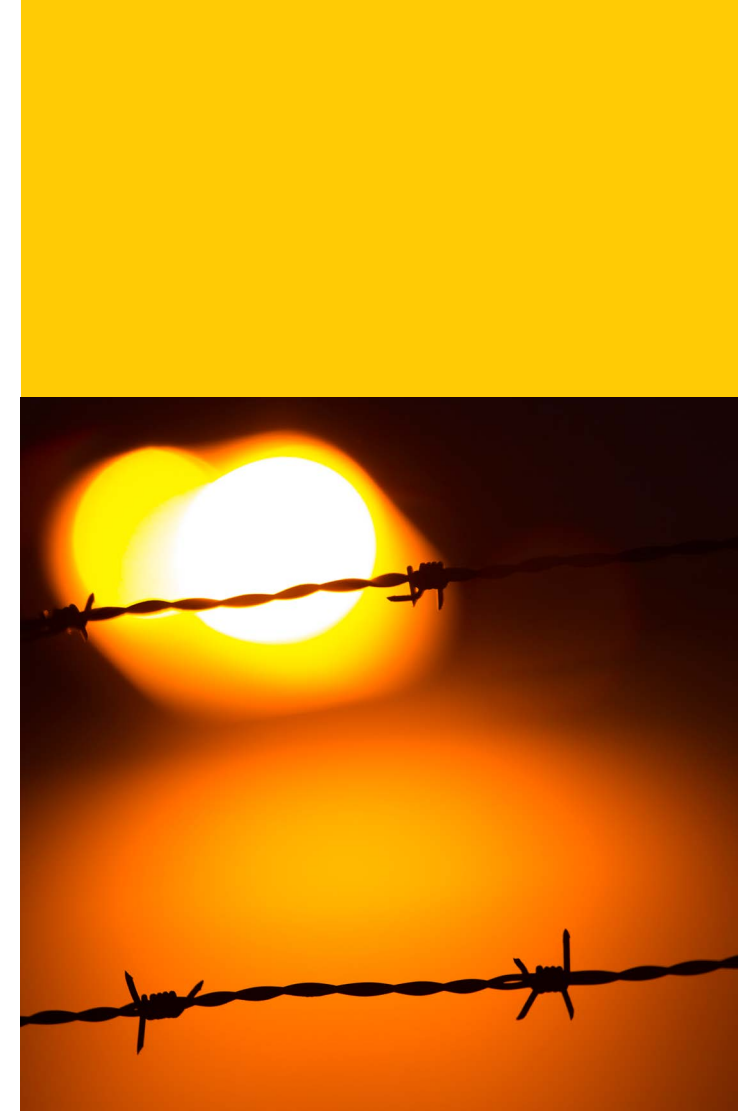
Terroraksjoner utført av ekstreme islamister i Vesten de siste årene har vært rettet mot lett tilgjengelige mål. Angrepene har primært blitt utført med hjemmelagde eksplosiver og enkle håndvåpen. Dersom personer med bakgrunn fra Norge blir involvert i terroraksjoner i Europa, vil de sannsynligvis bli begått med enkle midler. Det er imidlertid en fare for at enkelte ekstreme islamister med tilknytning til Norge, gjennom opphold hos militante grupper i konfliktområder, vil øke evnen til å gjennomføre terrorangrep med eksplosiver.

Enslige aksjonister representerer en særskilt

utfordring, også innenfor ekstreme islamistiske miljøer. Ekstreme islamistiske nettsider og uttalelser fra al-Qaida-ledere oppfordrer til solo-terrorisme i de land man bor i. På Internett finnes det også mange veiledninger til hvordan slike terroraksjoner kan utføres.

Hvilke mål som blir valgt for en eventuell terroraksjon, avhenger av terroristens ressurser og tilgjengelighet til målet. Selv om al-Qaidas sentrale ledelse og dets operative kapasitet er betydelig svekket, har al-Qaida fremdeles et mål om å utføre mer avanserte og spektakulære terrorangrep mot beskyttede mål i Vesten – som eksempelvis luftfartssektoren. Bruken av insidere, som har kunnskap om og tilgang til områdene man ønsker å ramme, er av vesentlig verdi for de som ønsker å utføre terrorangrep mot beskyttede mål.

Trusselen fra ekstreme islamister påvirkes også av andre aktørers virksomhet. Eventuelle høyre-ekstreme aksjoner rettet mot muslimer generelt og det ekstreme islamistiske miljøet spesielt, vil sannsynligvis resultere i en voldelig respons fra norske ekstreme islamister. Videre er det sannsynlig at ulike meningsmotstandere vil bli gjenstand for truende handlinger fra norske ekstreme islamister i 2014. Slike meningsmotstandere omfatter blant annet forskere, journalister, politikere, talspersoner samt andre samfunnsdebattanter som konfronterer eller motarbeider ekstremistene.

POLITISK MOTIVERT VOLD: HØYRE- OG VENSTREKSTREMISME

Organiserte høyre- og venstreekstreme miljøer i Norge utgjør i liten grad noen trussel i det norske samfunnet. Gruppene er både få og små. Verken det venstre- eller høyreekstreme miljøet i Norge domineres av fremtredende og samlende grupper, organisasjoner eller ledere. Miljøene består først og fremst av løse nettverk med mer eller mindre ekstreme enkeltpersoner. Den ideologiske forankringen hos norske høyre- og venstreekstremister varierer. For mange stikker den ikke dypt. Selv om politisk motiverte volds- eller trusselhandlinger aksepteres, støttes og til en viss grad benyttes, har terrorisme som virkemiddel liten støtte i norske høyre- og venstreekstreme miljøer.

Høyreekstremisme

En potensiell volds- og terrortrussel fra høyreekstremister i Norge, vil først og fremst være knyttet til enkeltpersoner som handler alene eller i små uavhengige grupper. Denne fremgangsmåten er omhandlet i høyreekstrem litteratur og er en vesentlig del av den høyreekstreme terrorhistorien.

Det norske høyreekstreme miljøet tiltrekker seg

også enkeltpersoner som av ulike grunner kan utgjøre en trussel. Enkelte av disse personene deler den ekstreme overbevisningen med organiserte miljøer uten å inngå i disse. Noen har sine egne varianter av ekstreme overbevisninger og er gjerne påvirket av ulike konspirasjonsteorier. For andre er konflikter, frustrasjon eller andre personlige forhold viktige drivkrefter. Viljen enkelte av disse har til å utøve voldshandlinger, kan variere som følge av mediebildet, rus og psykiske problemer.

I Norge, som ellers i Europa, er skillene mellom tradisjonelle og islamfiendtlige høyreekstremister skiftende og uklare på flere områder.³ Enkelte har tilknytning både til islamfiendtlige og til tradisjonelle høyreekstreme miljøer. Norske islamfiendtlige personer, og personer tilknyttet de tradisjonelle høyreekstreme miljøene, er ofte opptatt av de samme sakene. Felles for miljøene er en negativ holdning til myndigheter og ledende politikere, og dermed en grunnleggende mistillit til det norske demokratiet. Et annet fellestrekk er nasjonalistiske holdninger med en fiendtlig innstilling til innvandring, islam, muslimer, jøder eller romfolk.

Hoveddelen av den høyreekstreme aktiviteten i Norge foregår på Internett. Enkelt saker presenteres strukturert i en høyreekstrem kontekst. Hevnisninger til utenlandske høyreekstreme grupper og aktiviteter er vanlig. Enkelte av disse, slik som russiske høyreekstremister eller politiske partier som "Gyllen Daggrø" i Hellas, er langt mer aktive og voldelige enn de norske. En mer målrettet bruk av Internett og tilknytning til utenlandske høyreekstremister, kan på sikt ha en rekrutterende og radikaliserende effekt på norske høyreekstreme miljøer.

Siden de høyreekstreme gruppene i Norge er få og små, betyr enkeltpersoners initiativ mye. Ofte har disse enkeltpersonene vært utenlandske ekstremister. De spiller en viktig rolle både for den interne organiseringen og for gjennomføringen av offentlige markeringer. Kontakten mellom norske og utenlandske høyreekstremister er i hovedsak knyttet til land i nordvest-Europa. Det er ikke grunnlag for å si at påvirkningen fra høyreekstreme utenfor Norge vil føre det organiserte norske høyreekstreme miljøet i en voldelig retning i året som kommer. Imidlertid er det mulig at norske ekstreme enkeltpersoner kan bli inspirert og radikalisert av voldelige høyreekstremister for eksempel fra Russland eller Hellas.

Flere personer i norske høyreekstreme miljøer ønsker sterkere politisk innflytelse. Derfor vil vi kunne se forsøk på å samle og koordinere de høyreekstreme gruppene og deres aktiviteter. Enkelte norske høyreekstremister vil også i større

grad involvere seg i politisk virksomhet. Dette er en utvikling man har sett i andre europeiske land. Det er imidlertid for tidlig å vurdere hvorvidt eller hvordan en slik utvikling vil kunne påvirke trusselbildet i Norge. De norske høyreekstreme miljøene vil fortsatt være preget av interne konflikter og skiftende ledelse i året som kommer.

I 2013 ble det gjennomført enkelte truende og provoserende aksjoner rettet mot trossamfunn og muslimer i Norge. I flere andre europeiske land er provokasjoner mot muslimer og utvalgte islamistiske grupper en bevisst strategi fra islamfiendtlige miljøer. Det er en risiko for at enkeltpersoner i Norge, mer eller mindre tilknyttet høyreekstreme miljøer, vil utføre handlinger som skal virke provoserende og truende på muslimer. Det er også sannsynlig at det i forbindelse med politiske markeringer i regi av islamfiendtlige grupper, vil rettes direkte provokasjoner mot islam og muslimer. Dette kan lede til voldelige konfrontasjoner.

En volds- eller terroraksjon fra ekstreme islamister i Norge, vil bidra til mobilisering og koordinering av norske høyreekstremister. Det er flere høyreekstremister som har kapasitet til å utføre alvorlige voldshandlinger. I tillegg vil en slik hendelse bidra til økt sympati for, og oppslutning om, høyreekstrem ideologi.

Venstreekstremisme

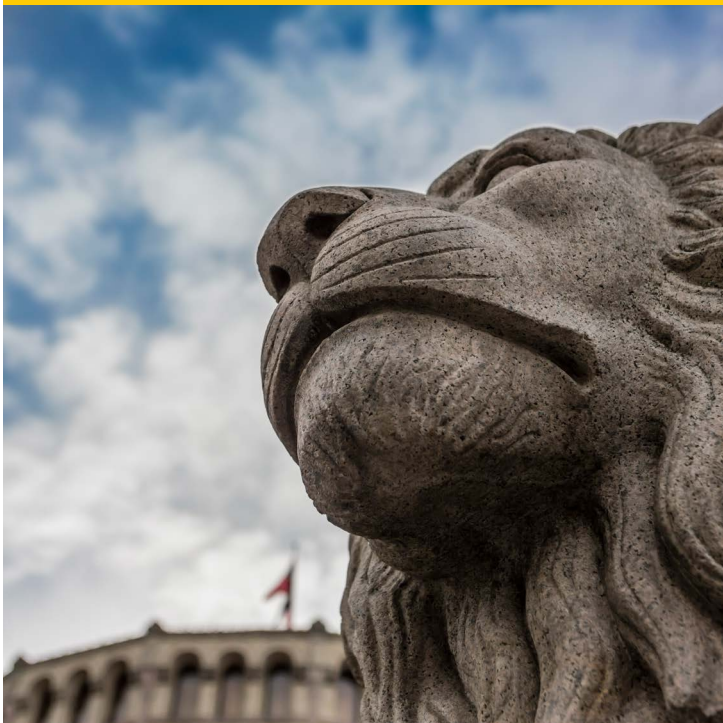
Aktiviteten blant norske venstreekstremister er lav og utgjør først og fremst et ordensproblem.

3. Tradisjonell høyreekstremisme inkluderer typiske rasistiske og nasjonalsosialistiske ideer. Sentralt for islamfiendtlig høyreekstremisme er ideen om at den nasjonale og kristne kulturarv og grunnleggende verdier er truet av islam, myndighetene og deres støttespillere.

Kampen mot høyreekstremisme vil fortsatt være den viktigste og mest samlende kampsaken for venstreekstremister. Venstreekstremister gjennomfører relativt få politiske protestaksjoner i Norge. Samtidig skiller venstreekstremister seg fra andre ekstremister ved at deres politiske aksjoner ofte inkluderer voldelige og truende virkemidler. Venstreekstremister vil fortsatt gjennomføre enkelte truende og voldelige aksjoner, i hovedsak rettet mot personer som defineres som høyreekstreme og deres arrangementer.

Antall venstreekstreme personer er lavere i dag enn tidligere. Det samme er deres engasjement i andre saker enn kampen mot høyreekstremisme. Det synes derfor å være en høyere terskel for at norske venstreekstremister skal mobilisere og benytte seg av voldelige virkemidler i politiske enkeltsaker enn tidligere.

I enkelte søreuropeiske land utgjør venstreekstremisme en konstant og alvorlig volds- og terrortrussel. Enkelte venstreekstremister kan på samme måte som høyreekstremister bli inspirert og radikaliseret av utenlandske aktører. Imidlertid er det lite sannsynlig at det norske venstreekstreme miljøet generelt vil bli mer voldelig, og aktiviteten forventes å forbli lav i året som kommer.

TRUSLER MOT MYNDIGHETSPERSONER

Hvert år etterforsker vi et relativt stabilt antall saker relatert til fremsatte trusler mot myndighetspersoner. Fremsatte trusler er primært ment for å skremme, og representerer svært sjelden en faktisk vilje til å utføre handlingen det trues med. Antall straffesaker relatert til trusler mot myndighetspersoner i det kommende året, vil trolig være uendret. Straffbare trusler vil i hovedsak bli rettet mot sentrale medieeksponerte politikere, og i noen tilfeller medlemmer av kongehuset.

Vi håndterer et økende antall ytringer som inneholder truende elementer, men som ikke anses som straffbare. Denne typen ytringer foregår først og fremst på Internett og kan inneholde hatefulle, sjikanerende og til dels truende innhold rettet mot myndighetspersoner. Det er en fare for at noen av disse ytringene, uavhengig av om de er straffbare eller ikke, vil kunne påvirke enkelte myndighetspersoner til å begrense sin talefrihet.

Norske myndighetspersoner har kun et fåtall ganger blitt utsatt for fysiske angrep. Det må likevel tas høyde for at personer i løpet av kort tid kan utvikle vilje til å skade en myndighetsperson. Motivasjonen for et slikt angrep kan være relatert til personlige forhold eller politisk

misnøye, gjerne i kombinasjon med en eller annen form for psykisk ustabilitet.⁴ Myndighetspersoner vil også kunne være et symbolmål for personer eller grupperinger som ønsker å markere sitt standpunkt gjennom voldshandlinger.

Det er sannsynlig at de nye regjeringspartiene vil oppleve en økning i truende og plagsomme henvendelser fra personer i løpet av 2014. Omfanget av disse hendelsene vil være avhengig av i hvilken grad en eller flere av myndighetspersonene knyttes til enkeltsaker og tematikk, som vekker sterkt engasjement og av noen oppfattes som kontroversielt. Saksområder som tidligere har utløst trusselaktivitet mot myndighetspersoner er innvandringsspørsmål, asylpolitikk, beslutninger innen helse og omsorg, miljø- og dyrevvern samt militær tilstedeværelse i andre land.

4. Med "psykisk ustabile" menes personer som er psykisk syke, i en fortvilet desperat livssituasjon og/eller påvirket av rusmidler.

ETTERRETNINGSVIRKSOMHET

Flere staters etterretningstjenester utfører aktivitet som representerer en trussel mot Norge og norske interesser. Formålet med de etterretningsoperasjonene vi knytter størst bekymring til, er tyveri av forsvars- og teknologihemmeligheter. Avsløringer viser også hvordan flere stater bruker etterretningsoperasjoner for å sikre fremtidig tilgang på energi og andre naturressurser. Flere stater bruker dessuten sine etterretningstjenester til å stjele informasjon, som kan styrke egne interesser i bi- og multilaterale beslutninger og forhandlinger, på bekostning av andres. Etterretningsoperasjoner brukes også til å kartlegge og svekke dissidenters støtte til opposisjonell virksomhet i hjemlandet.

Datanettverksbaserte etterretningsoperasjoner

Avsløringene av datanettverksbaserte etterretningsoperasjoner og avlytting de senere årene illustrerer hvor omfattende og kompleks etterretningsvirksomheten mellom stater er. Datanettverksbaserte operasjoner og avlytting utgjør imidlertid bare en del av etterretningsbildet. Andre staters etterretningsoffiserer er fremdeles involvert i ulike typer operasjoner i Norge.

Datanettverksbaserte operasjoner er en av flere etterretningsmetoder. Mange etterretningsmål i Norge kan nås gjennom datanettverksbaserte operasjoner. Hvorvidt en tjeneste ønsker å

benytte slike operasjoner, avhenger imidlertid av målsetningen med operasjonen. En viktig kvalitet ved datanettverksbasert etterretning, er det tekniske potensialet metoden gir for å tilsløre egen aktivitet og identitet. Datanettverksbaserte operasjoner kan i tillegg være mer kostnadseffektive enn andre metoder. Dersom målsettingen er å tilegne seg store mengder dokumenter, vil slike operasjoner gjøre etterretningsoperasjonen langt raskere og mer diskret enn operasjoner som involverer utstasjonering av etterretningsoffiserer. Dersom en etterretningstjeneste ikke har lyktes i å etablere kontakter på innsiden av etterretningsmålet, vil datanettverksbaserte operasjoner også være det eneste alternativet som er tilgjengelig.

En rekke forsøk på datanettverksbasert etterretning mot mål i Norge er avslørt de siste årene. Nye datanettverksbaserte operasjoner mot norske interesser vil imidlertid kunne komme fra flere aktører, bli mer avanserte og være vanskeligere å avsløre.

Internasjonalt har vi ved et par tilfeller sett at stater har anvendt datanettverksbasert sabotasje med det formål å lamme eller ødelegge deler av andre staters databaserte systemer. Nettverksoperasjoner mot statlig infrastruktur er også blitt brukt for å underbygge et politisk budskap fra en stat til en annen. Aktører som per i dag utfører

etterretningsoperasjoner mot Norge, har overfor andre stater demonstrert at de har vilje og evne til å bruke slike operasjoner politisk i særlige betente situasjoner. Det er derfor nødvendig at vi i Norge tar høyde for at varianter av slike operasjoner i fremtiden kan rettes mot norske interesser.

Etterretningsoffiserer

Etterretningsoffiserer som opererer i Norge bruker metoder, som involverer tyveri, bestikkelser, bedrageri og utpressing, for å påvirke norske beslutningsprosesser og innhente sensitiv sivil og militær informasjon. Etterretningsoffiserene arbeider blant annet under dekke av å være diplomater, journalister eller tilreisende teknologer. Yrkene de arbeider under dekke av, kan gi dem troverdig innpass i norsk forvaltning. Etterretningsoffiserer er skolert i det å skape tillitsforhold til personer som kan påvirke politiske prosesser. De er også utdannet i hvordan de skal få betrodd ansatte til å utlevere informasjon fra graderte nettverk.

Vi ser fremdeles hvordan fremmede etterretningstjenester spiller en rolle i arbeidet med å legge til rette for økt samarbeid mellom eget lands og norsk industri og forskning, samt mellom egne og norske etater og institusjoner. De aktuelle etterretningstjenestene ønsker å utnytte slikt samarbeid til å styrke egen innhenting mot sensitive deler av norsk stat og næringsliv.

Enkelte av de statene som er involvert i flyktning-

spionasje i Norge, har det siste året strammet ytterligere inn på ytringsfriheten i eget land. Flere av etterretningsoffiserene som opererer her i landet, er her i den hensikt å registrere informasjon om eget lands dissidenter. De er representanter for undertrykkende regimer, og deres nærvær og kartleggingsarbeid i Norge oppleves ofte svært skremmende, særlig for dissidenter. Disse statenes operative innsats mot regimekritikere i Norge, vil vedvare også det kommende året.

Innsideoperasjoner

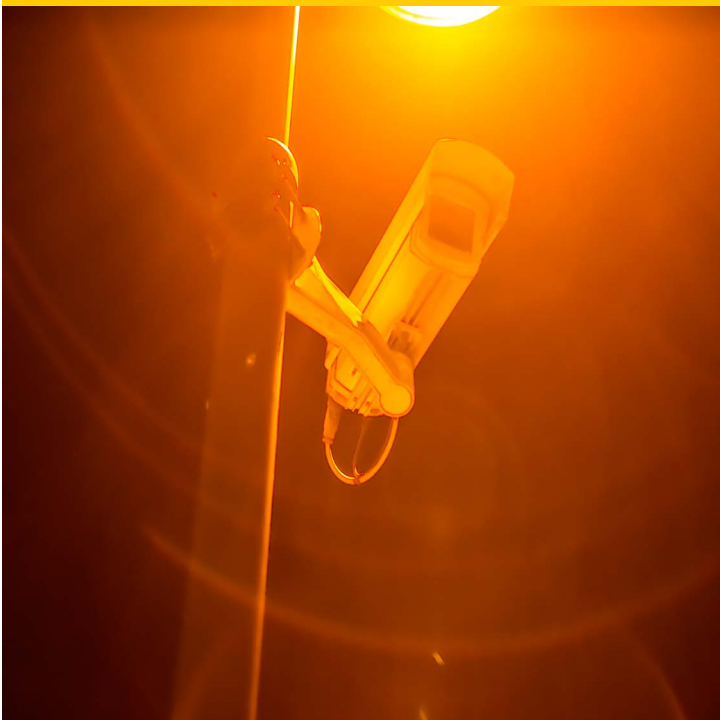
Innsideoperasjoner handler om at etterretningstjenester plasserer eller utnytter ansatte, med adgang til skjermingsverdig informasjon i norske institusjoner og bedrifter, til å utføre oppdrag på deres vegne. I den siste tiden har vi sett en økende tendens til at fremmede etterretningstjenester forsøker å kultivere studenter, eller de som er i begynnelsen av sin karriere, til å jobbe for seg. Dette illustrerer langsiktigheten i etterretningstjenestenes metodikk.

Innsideoperasjoner er en effektiv metode, blant annet dersom målet er gradert sikkerhetspolitisk og forsvarspolitisk informasjon. Det er også en måte for å nå frem til teknologi eller teknologi-relatert informasjon. Norsk forskning og industri ligger langt fremme på en rekke områder innenfor petroleumsteknologi, militærteknologi, romteknologi og en rekke grunnforskningsområder innen naturvitenskapene. Dette er områder som også andre stater prioriterer høyt, og som

enkelte også bruker etterretning mot, for å sikre seg fordeler. Dersom disse tjenestene lykkes i å utplassere eller utnytte ansatte med adgang til skjermingsverdig informasjon, vil de kunne gjøre stor skade.

Innsideoperasjoner vil også kunne brukes mot institusjoner som forvalter personinformasjon om flyktninger og dissidenter, samt institusjoner som forvalter informasjon om personer i Forsvaret, sikkerhetstjenestene eller justissektoren. Store mengder persondata om flyktninger og asylsøkere lagres i dag elektronisk, og tilgang til dette via en eller flere personer på innsiden av virksomheten, vil kunne svekke vår evne til å beskytte disse.

Forutsetningen for innsideoperasjoner er endret de siste årene. Vi ser at stadig flere personer, med bakgrunn fra stater som utøver etterretningsevne i Norge, ansettes i sensitive stillinger. Dette er sivile personer uten kjente forbindelser med etterretningsaktører i sitt opprinnelsesland og uten noe ønske om å samarbeide med andre staters etterretningstjenester. På grunn av sin bakgrunn kan enkelte imidlertid være sårbare for trusler og press og kan derfor tvinges inn i et ufrivillig samarbeid med annen stats etterretningstjeneste.

SPREDNING AV MASSEØDELEGGELSESVÅPEN

I oktober 2013 ble Iran og P5+1-landene⁵ enige om et første skritt på veien mot en helhetlig avtale knyttet til Irans kjerneprogram. Til tross for en slik fremgang i det internasjonale arbeidet for å hindre spredning av masseødeleggelsesvåpen, er det fremdeles bred politisk enighet om gjeldende sanksjoner og restriksjoner knyttet til ikke-spredning av slike våpen. Den nåværende avtalen har heller ingen innvirkning på reglene for eksport av flerbruksvarer til Iran.

Iranske aktører står fortsatt bak de fleste forsøk i Norge på å skaffe varer og teknologi som kan anvendes til fremstilling av masseødeleggelsesvåpen. Dette ses i sammenheng med de internasjonale sanksjonene, som har medført omfattende restriksjoner på handel med Iran. Mange norske bedrifter produserer eller videreformidler varer og teknologi, som i utgangspunktet har sivile bruksområder, men som samtidig kan benyttes i fremstillingen av masseødeleggelsesvåpen og deres leveringsmidler. Dette gjelder både mer tradisjonelle bedrifter og høyteknologimiljøer. Anskaffelsesevnen rettet mot disse bedriftene vil inntil videre fortsette som før.

Det er få endringer i hvilke metoder som benyttes for å skjule at en henvendelse kan

ha tilknytning til utvikling av et program for masseødeleggelsesvåpen. Fortsatt benyttes sivile prosjekter som skalkeskjul for anskaffelser til kjernefysisk virksomhet. I tillegg ser vi at de som står bak spredningsforsøkene oppretter stråleselskaper med tilsynelatende lovlig virksomhet. For å skjule tilknytningen til opprinnelseslandet, har selskapene ofte europeiske navn og viser til nettsider på europeiske språk. Enkelte selskaper oppretter også dekkfirmaer i Europa, som i realiteten bare eksisterer på papiret. Bruk av transittland er utbredt for å skape mest mulig uklarerhet rundt den egentlige sluttbrukeren. Det er grunn til å anta at bruken av disse metodene videreføres og videreutvikles i 2014, og at de vil bli benyttet mot norske bedrifter.

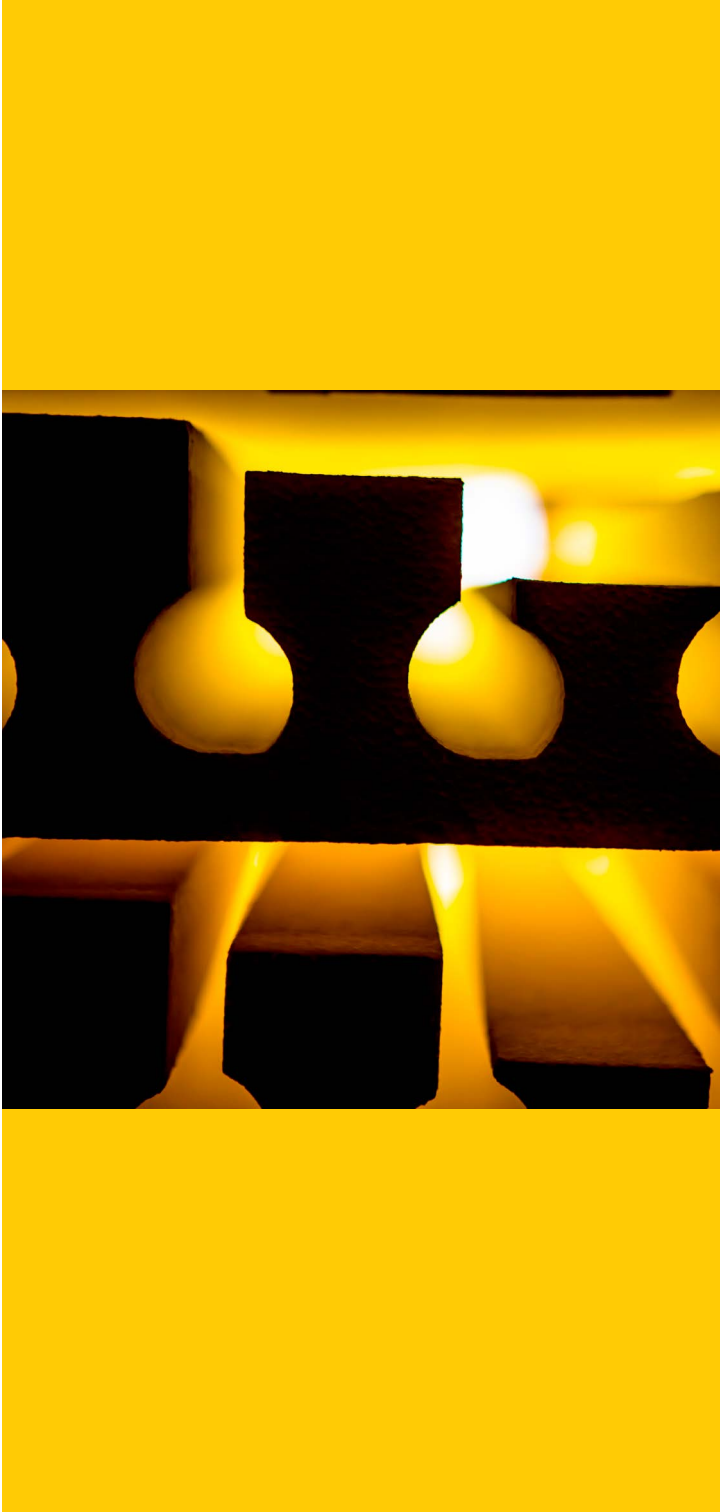
Irans problemer med å skaffe varer til landets atomprogram motiverer til utvikling av egen teknologi. Antall iranske søkere til norske studie- og forskningsinstitusjoner er høyt, sammenlignet med søkere fra andre ikke-vestlige land. Ofte ser vi at det søkes til fag og teknologiområder som har relevans for utvikling av et potensielt kjernevåpenprogram. Faren for at norske utdanningsinstitusjoner og høyteknologiske virksomheter blir utsatt for forsøk på ulovlig kunnskapsoverføring også i 2014, er stor.

5. P5+1 refererer til de fem faste medlemmene av FN's sikkerhetsråd, USA, Russland, Kina, Storbritannia og Frankrike, i tillegg til Tyskland.

Vi har i løpet av 2013 registrert en interesse rettet mot norsk petroleumssektor. Når det gjelder Iran, er det i stor grad statskontrollerte selskaper som står for en mer pågående kontakt mot norsk petroleumssektor. Gitt flerbrukspotensialet til varer, tjenester og teknologi innenfor olje- og gassindustrien, vil iranske myndigheter videreføre sin aktivitet mot norsk petroleumssektor i 2014.

Videre er det internasjonalt en bekymring for at ikke-statlige aktører forsøker å tilegne seg kapasitet til å bruke kjemiske, biologiske og radiologiske stoffer, samt nukleært materiale i terroraksjoner. Norske virksomheter med tilgang til denne typen varer og teknologi, må være oppmerksomme på slik aktivitet.

Å hindre spredning av masseødeleggelsesvåpen er både en nasjonal og en internasjonal utfordring, der samarbeid mellom ulike aktører er avgjørende. Nasjonalt er bevisstheten hos leverandører og læresteder svært viktig for å hindre Norge i å bidra til spredning av masseødeleggelsesvåpen.

Politiets sikkerhetstjeneste
Den sentrale enhet

Postadresse:
Postboks 4773 Nydalen
0421 Oslo

Besøksadresse:
Nydalen allé 35
0484 Oslo

Telefon 23 30 50 00
Telefaks 23 30 51 20

E-post: post@pst.politiet.no
www.pst.no